

Каторкін Роман Анатолійович
ад'юнкт кафедри
кримінального права та криминології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УХИЛЕННЯ ВІД ПРИЗОВУ НА СТРОКОВУ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ, ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ЗА ПРИЗОВОМ ОСІБ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ ЯК ФОНОВЕ ДЛЯ ТЕРОРИЗМУ ЯВИЩЕ

На сьогоднішній день проблема тероризму має інтернаціональний характер та поширюється світом неймовірними темпами. Все частіше з різних куточків світу надходять трагічні звістки про ту чи іншу форму прояву тероризму. На жаль, як ніколи актуальною є ця тема і для нашої країни.

Згідно з Положенням про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 92, залежно від наявної інформації про загрозу вчинення або вчинення терористичного акту в Україні встановлюються такі рівні терористичних загроз:

«сірий (можлива загроза)» – за наявності факторів (умов), що сприяють вчиненню терористичного акту;

«синій (потенційна загроза)» – за наявності інформації, що потребує підтвердження, про підготовку до вчинення терористичного акту;

«жовтий (імовірна загроза)» – за наявності достовірної (підтвердженої) інформації про підготовку до вчинення терористичного акту;

«червоний (реальна загроза)» – у разі вчинення терористичного акту [1].

Масштабність та серйозність терористичної загрози, що нависла над Україною, підтверджує рішення Служби безпеки України встановити жовтий рівень загрози для Запорізької, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харківської та Чернігівської областей, а червоний – для Донецької і Луганської областей, АР Крим [2].

Зрозуміло, що ріст рівня тероризму та темпи його поширення зворотно пропорційно залежать від зміцнення сили державної армії. Адже, на нашу думку, сильне військо – одна із заповорок миру та злагоди у державі. Поборооти тероризм можна тільки злагодженою дією усіх силових структур, у тому числі армії. З огляду на вищезазначене особливої актуальності набуває проблема ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу. Ця проблема існує досить давно, однак свого піку вона досягла в період анексії АР Крим та війни на Донбасі.

Конституція України у ст. 65 проголосила, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону [3].

Звісно, в кожного громадянина є право на життя, свободу та реалізацію законних інтересів, однак також існує обов'язок захищати власну державу, її незалежність та територіальну цілісність.

Згідно із Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу», в Україні існують такі види військової служби:

- 1) строкова військова служба;
- 2) військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- 3) військова служба за контрактом осіб рядового складу;
- 4) військова служба за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;
- 5) військова служба (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки (далі – вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів);
- 6) військова служба за контрактом осіб офіцерського складу;
- 7) військова служба за призовом осіб офіцерського складу.

На строкову військову службу призиваються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 18 років, та старші особи, які не досягли 27-річного віку і не мають права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу (далі – громадяни призовного віку) [4].

Зрозуміло, що в часи, коли тероризм відкрито та зухвало кидає виклик нашій державі, її суверенітету та незалежності, потреба Збройних Сил України в призовних ресурсах тільки зростає, тому ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу боляче б'є по обороноздатності країни. За зазначені суспільно небезпечні діяння статтею 335 Кримінального кодексу України передбачено кримінальну відповідальність, однак, незважаючи на це, проблема продовжує існувати. Даний злочин є найрозповсюдженішим злочином у сфері забезпечення призову та мобілізації. Лише з січня по серпень 2016 року обліковано 290 випадків скоєння зазначеного суспільно небезпечного діяння. Для порівняння, випадків вчинення другого по розповсюдженості злочину у сфері забезпечення призову та мобілізації – ухилення від призову за мобілізацією, було зафіксовано за такий же період часу у понад сім разів менше (44 випадки).

Ми погоджуємося з думкою І.І. Митрофанова, який вважає, що одними з основних причин ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу є відсутність протягом тривалого часу державної ідеології, внаслідок чого невиконання конституційних обов'язків визнається суспільством нормальним явищем; спотворення військової історії і сьогодення української армії, занепад військово-промислового комплексу, технічної оснащеності і постачання військ, у результаті чого служба у Збройних Силах почала розцінюватися громадською думкою як непривабливий тягар, якого призовникам варто уникати; недоста-

тне грошове забезпечення тощо [5, с. 188].

Звісно, підвищення фінансування армії зможе зменшити кількість випадків вчинення даного злочину, однак, на нашу думку, до списку причин І.І. Митрофанова варто також додати недостатню жорсткість санкції, передбаченої в ст. 335 КК України – обмеження волі на строк до трьох років [6]. Ми вважаємо, що в зазначеній правовій нормі варто замінити термін «обмеження» на «позбавлення», а строк до трьох років збільшити як мінімум до п'яти. Отже, пропонуємо редакцію статті в такому вигляді: «Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу – карається позбавленням волі на строк до п'яти років». На нашу думку, загроза більш суворого покарання в багатьох випадках сприятиме активізації у потенційних «ухилянтів» маргінальної поведінки, завдяки чому кількість злочинів у цій сфері істотно зменшиться.

Окрім того, профілактичним засобом у боротьбі зі злочинами у сфері забезпечення призову та мобілізації має стати потужна державна діяльність, спрямована на патріотичне виховання молоді, адже коли ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу буде сприйматися суспільством як величезна ганьба, засуджуватися, випадків скоєння даного злочину суттєво поменшає.

Отже, випадки ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу підривають обороноздатність держави, а отже, опосередкованим способом сприяють розвитку та поширенню тероризму. Для подолання даної проблеми необхідно вносити комплекс змін на законодавчому, соціально-економічному та освітньому рівнях.

1. Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків : постанова Кабінету Міністрів України (від 18 лютого 2016 року № 92) // Урядовий кур'єр. – 2016. – № 60.

2. СБУ встановила рівні терористичної загрози для регіонів України / Прес-центр СБ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ssu.gov.ua/ua/news/1/category/2/view/1614#sthash.LFpxPVWj.ICWzDjRV.dpbs>.

3. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і доп.) // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 41 ; Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1 Спец. вип. – С. 15. – Ст. 2598.

4. Про військовий обов'язок і військову службу (зі змінами і доп.) : Закон України // ВВР України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.

5. Митрофанов І.І. Окремі аспекти реалізації кримінальної відповідальності за ухилення від призову на військову службу / І.І. Митрофанов // Вісник Кременчуцького нац. ун-ту імені Михайла Остроградського. – 2015. – Вип. 2 (91). – С. 187–193.

6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року (зі змінами і доп.) // ВВР України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.